

Haridusvaldkonna teadus- ja arendustegevuse programm 2023–2027

Sisukord

Sisukord.....	1
Sissejuhatus	2
Programmi eesmärk.....	4
Avatud teadus ja teiste mõistete selgitus.....	7
Programmi meetmed ja partnerid	8
Programmi rahastamine, juhtimine ja elluviimine	8
Programmi hindamine	9
Kasutatud allikad.....	10

Sissejuhatus

Õpetajad kuuluvad perearstide, politseiametnike ja päästjate kõrval riigi tuumikfunktsioone kandvate ametirühmade sekka (Riigikontroll, 2020). Samas on nende valdkondade tööhõive olukord kujunenud selliseks, et Riigikontrolli hinnangul ei ole enam tagatud üle riigi ühetaolise kvaliteediga avalike teenuste pakkumine (Riigikontroll, 2020). Eesti õpetajaskond vananeb ja uusi õpetajaid ei lisandu piisavalt tööturule. OECD riikide võrdluses paistab Eesti koos Leedu ja Itaaliaga silma üle 50aastaste õpetajate väga suure osakaaluga, eriti ülemistes kooliastmetes, kus 50aastaseid ja vanemaid õpetajaid on enam kui pool (OECD, 2021). Noori ehk alla 30aastaseid õpetajaid on Eesti haridussüsteemis kõigest 9% – see on vähem kui OECD riikides keskmiselt (OECD, 2021). Noori õpetajaid ei lisandu haridussüsteemi piisavalt. Näiteks on aastane üldhariduse aineõpetajate asendusvajadus ligikaudu 380 õpetajat, kuid tegelikkuses lisandub neid kolmandiku võrra vähem (Mets ja Viia, 2018). Eriti kriitiline on loodusainete ja matemaatika õpetajate järelkasvu küsimus, kuna nende puhul pärsib tööjõupakkumise suurendamist erialade vähene populaarsus ülikooliastujate seas (Mets ja Viia, 2018). Järelkasvumuret süvendab veelgi asjaolu, et noorema vanuserühma õpetajate seas on TALISE andmetel keskmisest palju rohkem neid, kes ei jätka järgneva viie aasta jooksul õpetajaametis (Taimalu jt, 2020). Alustavate õpetajate sisseelamist toetatakse haridussüsteemis väga vähe (Taimalu jt, 2019). Kuigi õpetajaameti maine on ühiskonnas tõusmas, on see õpetajate endi seas endiselt madal (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022).

Õpetajate järelkasvu teema on kompleksne valdkond, mis nõuab eri osaliste ja juhtimistasandite samaaegset tähelepanu: tegeleda tuleb küsimustega alates õpetajakoolituse õppekavade sisust ja tingimustest kuni õpetajate töötingimusteni koolis, karjääritee võimaluste ja laiemalt õpetajakutse maineni välja. Käesolev haridusvaldkonna teadus- ja arendustegevuse programm (edaspidi *TA programm*) on loodud selleks, et saada teaduspõhist sisendit hariduse jätkusuutlikku arengut kindlustava poliitika kujundamiseks ning selle abil asjatundlikumalt kujundada valdkonna poliitikat ja välja töötada vajalikke poliitikameetmeid.

TA programm peaks andma olulise sisendi Eesti õpetajaskonna järelkasvu murede lahendamisse. Praeguseks on meil kujunenud olukord, kus kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal langeb pidevalt – viimastel andmetel vastab kvalifikatsiooninõuetele 83% kõigist õpetajatööd tegevatest inimestest (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022). Viimasel kümnel aastal üldhariduskoolis tööd alustanud õpetajatest vastas kvalifikatsiooninõuetele ainult 53% (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021).

Eesti õpetajate järelkasvu problemaatikat ja võimalikke lahendusi on analüüsinud ja arutanud Haridus- ja Teadusministeeriumi juurde loodud laiapõhjaline töögrupp, mis järeldas, et esmajärjekorras vajavad lahendamist järgmised probleemid: juhtimiskvaliteedi erinevused koolides, õpetaja kvalifikatsiooni omandamist toetavate tingimuste vähene paindlikkus, õpetajate suur töökoormus, ebapiisav tugi üle ametikaare, vähesed karjääri- ja isikliku arengu võimalused, õpetajaameti vähene atraktiivsus (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021). Õpetajakoolitusega tegelevad ülikoolid on osutanud vajadusele õpet personaliseerida, et pakkuda erinevatele õpetajaks õppima asunutele nende vajadustele sobivad õppeprogramme, mis omakorda eeldab võimekust hinnata erinevate üliõpilaste eriala- ja valdkonnateadmisi ning kutseoskusi (Georg ja Poom-Valickis, 2020). Samuti on ülikoolid tähelepanu juhtinud, et õpetamismetoodikate (ainedidaktikate) alase uurimistöö vähesus on tegur, mis vajaks õpetajate järelkasvu kontekstis selgemat adresseerimist.

Käesoleva TA programmi tegevused toetuvad dokumendis „Õpetajate järelkasvu arengusuunad 2026“ (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021) kokkulepitule ning Õpetajate Akadeemia ettevalmistamise protsessis õpetajakoolitusega tegelevate ülikoolidega toimunud konsultatsioonide käigus kogutud sisendile. TA programmi abil viiakse ellu kahe arengukava: haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 ning teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 eesmärgid. Programmi tegevused toetavad teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava viienda fookusvaldkonna „Elujõuline Eesti ühiskond, keel ja kultuuriruum“ eesmärkide täitmist ning Haridus- ja Teadusministeeriumi prioriteetide saavutamist. TA programmi tegevustega panustatakse Euroopa Sotsiaalfondi toetuse andmise tingimustes „Haridus- ja noortevaldkonna töötajate esma- ja täiendusõpe ning järelkasv“ kavandatu elluviimisse.

TA programmi eesmärk

TA programmi eesmärk on toetada Eesti õpetajate ja tugispetsialistide järelkasvu tagamiseks vajalikku teadus- ja arendustegevust. Eesmärgi saavutamise juures on oluline edendada uurimistöös interdistsiplinaarsust ning soodustada koostööd teadus- ja arendusasutuste, õppeasutuste, valitsusasutuste ja erasektori organisatsioonide vahel.

TA programmi alaeesmärgid on:

1. Toetada teadus- ja arendustegevuse kaudu õpetajate ja tugispetsialistide paindliku esma- ja täiendusõppe mudeli väljatöötamist.

Õpetajaametisse asumise võimalused on muutunud aja jooksul erinevate poliitikamuudatuste ja programmide rakendamise tulemusel üha paindlikumaks. Siiski peavad õppeasutused olude sunnil palkama töötajaid, kes ei vasta kvalifikatsiooninõuetele. Selle tagajärjel töötavad õppeasutustes väga erineva elu-, õpi- ja töökogemusega inimesed (vt lähemalt õpetajate persoonasid Kaljuvee jt, 2022) ning kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal on pidevalt langenud. Kuna õpetajatöö jätkamise tingimuseks on kvalifikatsiooni omandamine, astuvad need inimesed ühel hetkel ülikooli õpetajakoolituse esma- või täiendusõppesse. See omakorda tähendab, et õpetajakoolituses õppijad on järjest eriuilmelisemad ja vajavad kvalifikatsioonini jõudmiseks erinevat tuge. TA programm peab pakkuma uut teadmist selle kohta, kuidas esma- ja täiendusõppesse astujate eriala- ja valdkonnateadmisi ning kutseoskusi hinnata ning sellest lähtuvalt kujundada personaalseid ja paindlikke õppeprogramme (lisaks tasemeõppele ka ümber- ja täiendusõpe). Esma- ja täiendusõppe paindlik mudel panustab kõigi õpetajakoolituse õppekavade parendamisse, seejuures on prioriteetsed erialad loodus- ja täppisteadused, eesti keel teise keelena ning kaasav haridus. Samuti vajab lahendamist küsimus, millist tuge vajavad praegu töötavad kvalifikatsioonita õpetajad, et ametikoha nõudeid täita. Uuringud näitavad, et õpetajate teadlikkus kutsestandardi sisust on tagasihoidlik, kutse omandamise protsessiga on seotud üksjagu segadust ja kutse vajalikkuses ei olda tingimata veendunud (Balti Uuringute Instituut, 2015; Kaljuvee jt, 2022).

2. Toetada teadus- ja arendustegevuse kaudu loodusteaduste, matemaatika, eesti keel teise keelena ja kaasava hariduse õpetamismetoodikate edasiarendamist

Õpetajate järelkasvu tagamisel on üheks kriitiliseks teemaks aineõpetajate õpetamismetoodikate valdamise küsimus. Arvestades nüüdisaegse õpikäsituse ja lõimitud õppekavade rakendamise eesmäärke ning Eesti õpetajate suurt autonoomiat, on oluline õpetajaid nende tööks vajalike ainedidaktiliste teadmiste ja oskustega varustada. Veelgi enam, õpetaja enesetõhusus seostub suurema õpetamisalase enesekindluse ning tööga rahuloluga ja väiksema tööstressiga (OECD, 2020).

Aineõpetajate õpetamismetoodikate valdamine on omakorda sõltuvuses neid õpetajaid koolitavate õppejõudude ning koolitajate pädevusest – kui õpetajate õpetajad ei ole kursis viimaste teadustulemustega ning ise vastavas valdkonnas teadustööd ei tee, ei ole ka õpetajatele pakutav õpe kaasaegne ning kvaliteetne. Õpetajakoolitust pakkuvate ülikoolide andmetel puuduvad mitmetes valdkondades siiani tugevad uurimisrühmad, vaatamata selle valdkonna pikaajalisele ja järjepidevale arendamisele ning riiklikele toetusmeetmetele. Tugevate

uurimisrühmade puudus aga takistab õpetajakoolituse ja haridusjuhtide vastuvõtu ning teiste nende professionaalset arengut toetavate tegevuste mahu suurendamist. Seega on vajalik TA programmi kaudu toetada loodusteaduste, matemaatika, eesti keel teise keelena ja kaasava hariduse õpetamismetoodikate edasiarendamise teadus- ja arendustööd.

3. Toetada teadus- ja arendustegevuse kaudu õpetajate karjäärimudeli ja motivatsioonisüsteemi väljaarendamist ja rakendamist.

2014. aastal kehtima hakanud õpetajate kutsestandardite süsteem ja kutse taotlemine ei ole rakendunud viisil, mis toetaks laiemalt õpetajate professionaalset arengut, sh karjääriredelil edenemist ja sellega koos ka selget sissetuleku kasvu. On omavalitsusi ja koole, kus kutsesüsteem on võetud motivatsioonisüsteemi (tasustamise) aluseks, kuid see ei ole laialt levinud praktika (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021). Õpetajate kutsetasemetel põhineva karjäärimudeli põhimõtted on praegu väljatöötamisel, kuid TA programmi kaudu on vaja saada täiendavat teaduspõhist sisendit nt selles osas, kuid võrd karjäärimudelid toetavad õpetajate professionaalsust ning sellega koos suurendavad kutsekindlust ja tööga rahulolu. Oluline on saada ülevaade motivatsioonilistest teguritest teiste tegurite hulgas õpetajate kutsekindluse toetamisel erinevate karjäärimudelite rakendamisel. Samuti puudub praegu teadmine selle kohta, millised motivatsioonipaketid võiksid õpetajate ja koolijuhtide vaatest toimida kõige tulemuslikumalt. Karjäärimudelid tuleks kavandada õpetaja motivatsiooni ja kutsekindlust toetavatena ning nende mudelite mõju motivatsioonile ja kutsekindlusele vajab välja selgitamist. Lahtine on ka küsimus, kuid võrd motivatsioonipakette oleks vaja riigi tasandil ühtlustada või laiemalt toetada.

Õpetajate professionaalse arengu toetamine eeldab, et on loodud selge süsteem õpetaja professionaalse arengu hindamiseks, kavandamiseks ja toetamiseks, arvestades seejuures õppeasutuse arenguvajadusi. TA programmi kaudu on vaja luua uut teadmist selle kohta, kuidas õpetaja professionaalset arengut parimal viisil hinnata ja kavandada ning kuidas ja millist tuge õpetajatele eri karjäärietappidel pakkuda.

Suur osa Eesti õpetajatest ei saa esimesele ametikohale asudes sisseelamisel tuge: 81% õpetajatest ei ole TALISE andmetel sellist tuge kogenud (vrd OECD keskmine on 62%), veelgi murettekitavam on olukord väikese staažiga õpetajate seas (Taimalu jt, 2019). Eesti koolijuhtide andmetel on vaid vähem kui viiendikus koolides alustavaid õpetajaid toetavad programmid; mentori tuge ei ole kogenud enamik õpetajaid (Taimalu jt, 2019). TALISE andmed osutavad (Taimalu jt, 2019), et Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli juures pakutavad kutse aasta programmid ei jõua vajalikul määral sihtrühmani. Samuti on uuringud osutanud, et kutse aasta programm ei paku alustavale õpetajale piisavat tuge erialaseks toimetulekuks (Luik ja Taimalu, 2016) ega professionaalsesse kogukonda sisseelamiseks (Tammets jt, 2019). Seega on TA programmi ülesanne pakkuda täiendavat uut teadmist, kuidas alustavat õpetajat toetavaid programme senisest sisukamalt rakendada.

4. Toetada teadus- ja arendustegevuse kaudu õppiva organisatsiooni juhtimismudelite rakendamist haridusasutustes ja omavalitsustes.

Tänapäevane haridusjuhtimine keskendub administreerimise asemel üha enam õppeprotsessi arendamise eestvedamisele, mis omakord eeldab juhtidelt väga head arusaama õppija arengu toetamiseks vajaliku keskkonna loomisest (Eisenschmidt jt, 2020). Kuigi Eesti koolijuhtide hinnangul on nende koolid hästi valmis haridusuuendusteks (Taimalu jt, 2020) ja koolijuhid tähtsustavad õppiva organisatsiooni põhimõtete rakendamist, ei peegelda juhtimispraktikad seda uskumust (Poom-Valickis jt, 2022). Kuigi Eesti koolikultuur on TALISE andmetel koostööd toetav, ei ole õpetajate kaasatus juhtimisse siiski valdav praktika ning selle üheks väljenduseks võib olla tendents, et meie koolides on vähenemas sügavama koostöö vormide (koosõpetamine, tundide vaatlemine) kasutamine (Taimalu jt, 2020). Õpetajate arvamused andmete kasutamisest õpetamisel ja koolijuhtimises osutavad samuti sellele, et tõenduspõhist juhtimist esineb tagasihoidlikult, kuna kooliarenduses ei rakendata süstemaatilist andmekogumist ja -kasutust ning õpetajate endi andmekirjaoskus on madal (Rääk jt, 2021). Haridusasutused ja koolipidajad (KOV) vajavad Eesti kontekstis töötavaid tõenduspõhiseid juhtimismudeleid, mis toetavad õppiva organisatsiooni praktikas ellurakendamist, sh õpetajate professionaalse arengu süsteemset toetamist. TA programmiga soovitakse luua uut teadmist selleks, et toetada senisest tõhusamalt õppiva organisatsiooni juhtimispraktikate kasutuselevõttu, aga ka selleks, et suurendada koolipidajate võimekust koolijuhtide ja koolide arengut suunata ning vastaval eesmärgil juhtimisinstrumente (nt arengukava) kasutada.

5. Toetada teadus- ja arendustegevuse kaudu õpetajaameti sisu analüüsi ja uuendamist.

Nüüdisaegse õpikäsituse ja kaasava hariduse rakendamise põhimõtted koos globaalsete suurte muutustega on teinud õpetajatöö olemuse väga mitmekesiseks ja väljakutserohkeks. Taustal mõjutab õpetajaametis püsimist noorte üldine tööturukäitumine, millele on omane sage töökohavahetamine, ja õpetajaametis olijad (eriti suuremates koolides töötavad) on siin isegi keskmisest kutsekindlamad (Rootalu, 2022). Suurema kutsekindlusega on kolmeaastases vaates Statistikaameti uuringu kohaselt esimese kooliastme ja gümnaasiumiastme õpetajad ning sellised õpetajad, kellel pole kooliväliseid töökohti (Rootalu, 2022). Hiljuti Eesti õpetajate seas tehtud uuring näitas, et suurema tõenäosusega jätkavad õpetajana töötamist need, kellel on kõrge sisemine motivatsioon koos tugeva tajutud õpetamisvõimekusega ning seda toetab töö stabiilsus (Saks jt, 2021). Sama uuring tõi välja, et õpetamisvõimekusel on tugev seos sellega, millised on õpetaja suhted õpilastega ja kuivõrd ta suudab klassis korda tagada. Ühtlasi osutavad töö autorid, et õpetajate tööst loobumist tõukavad tagant suur töökoormus koos emotsionaalse pingega (Saks jt, 2021).

TALISE andmetel tajuvad enam kui pooled õpetajatest üsna palju või palju tööstressi, seejuures on stressitundlikumad just nooremad õpetajad (Taimalu jt, 2020), kelle puhul on suurem ka tõenäosus, et nad loobuvad lähemal ajal õpetajaametist. Kõige sagedamini on õpetajate tööstressi allikad õpilaste tulemuste eest vastutamine, erivajadustega õpilaste jaoks tundide kohandamine, administratiivse töö rohkus, õpilaste hindamise suur maht, kursis olemine erinevate nõudmistega tööle, korra hoidmine tundides, vanemate tõstatatud muredega tegelemine ja tundide ettevalmistamise ajakulu (Taimalu jt, 2020). Kaasava hariduse edukat rakendamist raskendab abiõpetajate vähesus ja ajaressursi puudus (Räis jt, 2016). Õpetajate kõrge stressitase väljendub väiksemas tööga rahulolus. Sama ajal ei ole töökeskkond ja õpetajate usk tööga hakkamasaamisse huvitaval kombel Eestis otseselt tööstressiga seotud (Taimalu jt, 2020).

Arvestades õpetajate töö konteksti ning tänaseid ja tulevaseid nõudmisi õpetajate tööle, on vaja võtta õpetajatöö olemus põhjalikumalt vaatluse alla. Vaja on lahendusteid, kuidas ajakohastada õpetajameti sisu ja vastutust selliselt, et õpetajate tajutud töökoormus ja stress väheneks ning ka nende vaimne tervis oleks vajalikul määral toetatud. Õpetajate tööaeg peaks kuluma tegevustele, milleks nad on kõrgelt kvalifitseeritud professionaalidena ette valmistatud. Õpetajakutse mõtestamisel on TA programm toeks õpetaja kutsestandardite uuendamisele (praegused kehtivad aastani 2024). Samuti vajab lisaks õpetajaameti ja -töö sisule ümbermõtestamist teiste (toetavate) ametite sisu, rolli ja vastutuse haridusasutustes.

Avatud teadus ja teiste mõistete selgitus

TA programmi elluviimisel lähtutakse üldjuhul valdkonna õigusaktides sätestatud mõistetest. Järgnevalt on esitatud ja selgitatud üksnes mõisted, mida ei ole mujal selgelt defineeritud ja/või mis vajavad TA programmi kontekstist lähtudes piiritlemist. Lisaks on käsitletud avatud teaduse mõistet.

Õppiva organisatsioonina on käsitatakse õppeasutusi, mida iseloomustavad a) kõigi õpilaste õppimisele keskenduva visiooni väljaarendamine ja jagamine; b) kõigi kooli töötajate pidevaks õppimiseks võimaluste loomine ja pideva õppimise toetamine; c) meeskonnatöö ja koostöö edendamine kõigi koolitöötajate vahel; d) uuenduslikkust, uurimuslikkust ja avastamist toetava organisatsioonikultuuri arendamine; e) teadmiste kogumist ja vahetamist ning õppimist toetava süsteemi juurutamine; f) väliskeskonnaga koos ja sellest õppimise toetamine; g) õppimisele keskenduva juhtimise mudeldamine ja arendamine (Kools ja Stoll, 2016).

Avatud teadus tähendab vaba juurdepääsu elektroonilisele teadusinformatsioonile, esmajoonel publikatsioonidele ja teadusandmetele, mille loomiseks ja avaldamiseks on kasutatud avalikke vahendeid (Haridus- ja Teadusministeerium, 2020). TA programmi raames valmivad uuringud ja analüüsid tehakse avalikkusele vabalt kättesaadavaks ning tagatakse tulemuste levitamine. TA programmi vahendite toel ilmuvad publikatsioonid tuleb teha elektrooniliselt tasuta kättesaadavaks, st võimaldada neile avatud juurdepääs (*Open Access*). Seda nõuet saab täita nii avaldades publikatsiooni avatud juurdepääsuga ajakirjas kui arhiveerides ja kättesaadavaks tehes Eesti Teadusinfosüsteemis (ETIS) (nn isearhiveerimine; *Green Open Access*). Juhul kui teaduskirjastus piirab publikatsioonidele juurdepääsu ajaliselt (nn embargoperiood), tuleb publikatsioonide terviktekstid teha ETISE kaudu avalikkusele vabalt kättesaadavaks kohe pärast piirangu lõppemist.

Avaandmed (*Open Data*) on tasuta andmed, mis on kõigile antud vabalt kasutamiseks, taaskasutamiseks ja jagamiseks ning mida saab kasutada äriliste ja mittetulunduslike ettevõtmete käivitamiseks, uuringute läbiviimiseks ja andmepõhiste otsuste tegemiseks (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, s.a.). TA programmi vahendite toel tekkivad andmed tuleb FAIR-printsiipe (*Findable, Accessible, Interoperable, Re-usable*) järgides teha kättesaadavaks, st tagada nende leitavus, ligipääsetavus, koostoimevõimelisus ja taaskasutatavus (Tartu Ülikool, s.a.). Andmete piiritlemine on ennekõike teadlaste otsustada, aga minimaalselt tuleb teha kättesaadavaks publikatsioonide alusandmed. Andmete

kättesaadavaks tegemiseks sobivad mitmesugused institutsionaalsed või valdkondlikud repositooriumid – ülikoolide andmehoidlad, DataDOI repositoorium¹ jt.

TA programmi vahenditest toetatud projektide tulemusel võib sündida kaitsmist vääriv **intellektuaalne omand**, mille kaitsmise viisi valikul lähtutakse eesmärgist soodustada loodud omandi maksimaalset kasutuselevõttu, taotlemata kasumit, ning välditakse varaliste õiguste võõrandamist. Loodud intellektuaalse omandi kasutamist erinevatel eesmärkidel (avalik kasutus, teadustöö, ärirakendus) reguleerivad eri tüüpi litsentsid, mis võivad olla nii tasuta kui tasulised ja sõltuda ka teistest õiguslikest regulatsioonidest nagu näiteks isikuandmete kaitse.

TA programmi meetmed ja partnerid

TA programmi eesmärkide saavutamiseks toetatakse TA programmi tegevusi, eraldades TA programmi partneritele nende taotluste alusel uurimistoetusi haridusvaldkonna teadus- ja arendustegevuse projektide elluviimiseks. TA programmist toetatakse eelkõige mitmeaastaseid suuremahulisi interdistsiplinaarseid koostööprojekte, mille elluviimisele kaasab partner soovitatavalt vähemalt ühte Eestis positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutust. Uurimisteemad kinnitab programmi juhtkomisjon.

TA programmist saavad uurimistoetusi taotleda Eestis positiivselt evalveeritud teadusasutused, kes on TA programmi partnerid:

- Tallinna Ülikool,
- Tartu Ülikool.

Vajaduse korral ja TA programmi juhtkomisjoni algatusel võib TA programmi eesmärkide saavutamiseks ka sisse osta teadus- ja arendusteenuseid ning korraldada avatud taotlusvoore. Sisseostetavaid teadus- ja arendusteenuseid tellitakse riigihangete seaduses sätestatud teadus- ja arendustegevuse erandi alusel ning seda tüüpi meetet kasutatakse TA programmi juhtkomisjoni määratletud uurimisküsimuste puhul. Sisseostetavate teenuste pakkujateks võivad olla nii avaliku, era- kui kolmanda sektori asutused.

Avatud taotlusvoore korraldatakse uurimisteemadel, kus soovitakse saada uut teadmist ning kus on suur kaal teadlaste enda valitud uurimisküsimustel ja meetodikal. Avatud taotlusvoorude eesmärgid ja uurimisteemad kinnitab TA programmi juhtkomisjon. Taotlusvoorude raames saavad taotlusi esitada Eestis positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutused.

TA programmi rahastamine, juhtimine ja elluviimine

TA programmi rahastamine

TA programmi tegevusi rahastab Haridus- ja Teadusministeerium riigieelarvest TA programmi elluviimiseks ettenähtud eelarvemahus. TA programmi rahastamise periood on 1. jaanuar 2023 kuni 31. detsember 2027. Täpsema uurimistoetuste taotlemise tingimuse ja korra kinnitab haridus- ja teadusminister oma käskkirjaga.

¹ <http://datadoi.ee/>

TA programmi raames elluviidavate projektide eelarved koosnevad otsestest kuludest ja üldkulust. **Otsesed kulud** on personalikulud (töötasud koos kõigi riiklike maksude, maksete ja seadustest tulenevate hüvitistega ning üliõpilaste teadustöö stipendiumid) ning tegevuskulud (lähetuskulud, projekti täitmise otseselt seotud põhi- või väikevara soetamise kulud, sisseostetavad teadus- ja arendusteenused, uurimisprojekti tulemuste publitseerimise ja tutvustamisega seotud kulud ning muud projekti elluviimiseks vajalikud kulud). **Üldkulu** on asutuse kulu, mis on seotud projekti asutuse poolse haldamisega ning projekti täitmiseks vajaliku kvaliteetse keskkonna tagamisega. **Üldkulu** määr on kuni 20% otsestest kuludest, välja arvatud sisseostetavad teadus- ja arendusteenused.

TA programmi juhtimine ja elluviimine

TA programmi juhib õpetajate järelkasvu juhtkomisjon (edaspidi juhtkomisjon), mille koosseisu kuuluvad Haridus- ja Teadusministeeriumi, Eesti Koolijuhtide Ühenduse, Eripedagoogide Liidu, Õpetajate Ühenduste Koostöökoja, ning Kaubandus- ja Tööstuskoja esindajad. Juhtkomisjoni nõustab ekspertkogu, kuhu kuuluvad TA programmi partnerite esindajad. Ekspertkogu ei osale toetuse eraldamise otsuste tegemisel. Juhtkomisjoni koosseisu, ülesanded ja töökorra kinnitab haridus- ja teadusminister oma käskkirjaga.

Juhtkomisjoni ülesanded on:

- 1) koordineerida TA programmi ning Euroopa Sotsiaalfondi toetuse andmise tingimuste „Haridus- ja noortevaldkonna töötajate esma- ja täiendusõpe ning järelkasv“ raames Õpetajate Akadeemiaga seotud tegevuste sidusust;
- 2) kinnitada TA programmi prioriteetsed uurimissuunad;
- 3) koostada TA programmi iga-aastane tegevuskava, mis sisaldab uurimisteemasid, vajaduse korral ka täpsemaid uurimisküsimusi, tegevuste ajakava ja eelarvet;
- 4) teha ettepanekuid uurimistoetuste taotlemise tingimuste kohta;
- 5) menetleda uurimistoetuste eraldamiseks esitatud taotlusi ning teha ministriile ettepanek uurimistaotluste rahuldamiseks või rahuldamata jätmiseks;
- 6) tutvuda TA programmi ellu viivate partnerite iga-aastase tegevuskava täitmise aruandlusega, hinnata programmi elluviimise tulemuslikkust, anda partneritele soovitusi edasisteks tegevusteks ja kinnitada programmi täitmise aruanne;
- 7) nimetada juhtkomisjonile haridusteaduse alal nõu andva ekspertkogu liikmed.

TA programmi elluviija on Haridus- ja Teadusministeerium.

TA programmi hindamine

TA programmi edukust hindab õpetajate järelkasvu juhtkomisjon igal aastal tegevuskavade täitmise edukuse alusel (kvalitatiivne ja kvantitatiivne hinnang edukusele). TA programmi tulemusi ja eesmärkide saavutamist hinnatakse pärast programmi lõppemist.

Kasutatud allikad

- Balti Uuringute Instituut. (2015). *Õpetajate täiendusõppe vajadused*. Balti Uuringute Instituut.
<https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/2022/01/Opetajate-taiendusoppe-vajadused-uuringuaruanne.pdf>
- Eisenschmidt, E., Vanari, K., & Tammets, K. (2020). Tulevikukool: Eesti kooliuuenduse praktikast. M. Heidmets (Toim), *Haridusmõte* (lk 507–535). TLÜ Kirjastus.
- Georg, K., & Poom-Valickis, K. (2020). Õpetajakutsest ja õpetajakoolitusest Tallinna Ülikoolis. M. Heidmets (Toim), *Haridusmõte* (lk 220–235). TLÜ Kirjastus.
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2020). *Eesti avatud teaduse raamistik ja selle rakendamine (töödokument)*. Haridus- ja Teadusministeerium.
https://www.hm.ee/sites/default/files/eesti_avatud_teaduse_raamistik_16112020.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2021). *Õpetajate järelkasvu arengusuunad*. Haridus- ja Teadusministeerium.
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2022). *Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkondade analüüs. (2021. Aasta tulemusaruannete lisa)*. Haridus- ja teadusministeerium.
- Kaljuvee, E., Oras, M., & Vabson, K. (2022). *Õpetajate persoonauuring*. Rakendusliku Antropoloogia Keskus.
https://media.voog.com/0000/0037/7761/files/%C3%95petajate%20persoonauuring_juuni%202022_RAK.pdf
- Kools, M., & Stoll, L. (2016). *What makes a school a learning organisation? A guide for policy makers, school leaders and teachers* (Nr 137; Education Working Paper). OECD Publishing.
[https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=EDU/WKP\(2016\)11&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=EDU/WKP(2016)11&docLanguage=En)

- Luik, P., & Taimalu, M. (2016). Pedagoogilisel praktikal ja kutseastal osalejate kogemused blogipostituste põhjal. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 4(1), Art. 1. <https://doi.org/10.12697/eha.2016.4.1.05>
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. (s.a.). *Teabevärv Eesti avaandmed*. Teabevärv Eesti avaandmed. <https://avaandmed.eesti.ee/>
- Mets, U., & Viia, A. (2018). *Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: Haridus ja teadus. Uuringu lühiaruanne*. SA Kutsekoda. https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2016/12/oska_HT_veeb.pdf
- OECD. (2020). *TALIS 2018 Results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/education/talis-2018-results-volume-ii-19cf08df-en.htm>
- OECD. (2021). *Education at a Glance 2021: OECD Indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>
- Poom-Valickis, K., Eisenschmidt, E., & Leppiman, A. (2022). Creating and Developing a Collaborative and Learning-Centred School Culture: Views of Estonian School Leaders. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 12(2), Art. 2. <https://doi.org/10.26529/cepsj.1029>
- Riigikontroll. (2020). *Esmatähtsate avalike teenuste tulevik*. Riigikontroll. <https://www.riigikontroll.ee/LinkClick.aspx?fileticket=0B6r9AfvDEI%3D&language=etEE&forcedownload=true>
- Rootalu, K. (2022). *Õpetajate elukaar aastatel 2015-2022*. Statistikaamet. https://media.voog.com/0000/0037/7761/files/Heateo%20Haridusfond_%C3%95petajate%20teekondade%20uuring_Statistikaamet.pdf

- Räis, M. L., Kallaste, E., & Sandre, S.-L. (2016). *Haridusliku erivajadusega õpilaste kaasava hariduskorralduse ja sellega seotud meetmete tõhusus. Uuringu lõppraport*. Eesti Rakendusuuringute Keskus Centar. <http://hdl.handle.net/10062/55400>
- Rääk, K., Eisenschmidt, E., & Tammets, K. (2021). Exploring the Perceptions of Estonian Teachers' Data Use in School Development. *Education Sciences*, 11(6), Art. 6. <https://doi.org/10.3390/educsci11060262>
- Saks, K., Hunt, P., Leijen, Ä., & Lepp, L. (2021). To Stay or Not to Stay: An Empirical Model for Predicting Teacher Persistence. *British Journal of Educational Studies*, 1–25. <https://doi.org/10.1080/00071005.2021.2004995>
- Taimalu, M., Uibu, K., Luik, P., & Leijen, Ä. (2019). *Õpetajad ja koolijuhid elukestvate õppijatena. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2018 tulemused 1.osa*. Haridus- ja teadusministeerium, SA Innove, Tartu Ülikool. https://www.hm.ee/sites/default/files/talis_eesti_raporti_i_osa_0.pdf
- Taimalu, M., Uibu, K., Luik, P., Leijen, Ä., & Pedaste, M. (2020). *Õpetajad ja koolijuhid väärtustatud professionaalidena. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2018 tulemused 2. Osa*. Haridus- ja teadusministeerium, SA Innove, Tartu Ülikool. https://www.innove.ee/wp-content/uploads/2020/04/TALIS2_kujundatud.pdf
- Tammets, K., Pata, K., & Eisenschmidt, E. (2019). Novice teachers' learning and knowledge building during the induction programme. *European Journal of Teacher Education*, 42(1), 36–51. <https://doi.org/10.1080/02619768.2018.1523389>
- Tartu Ülikool. (s.a.). *Andmehaldusplaan*. Tartu Ülikooli raamatukogu. <https://utlib.ut.ee/andmehaldusplaan>